

М. І. Павленко

Інтерновані українські військові формування

ІНТЕРНОВАНИ УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ФОРМУВАННЯ Військ. частини Армії УНР після поразки Визв. змагань 1917–21 вимушено залишили укр. тер. і після відповід. затримання та роззброєння в Польщі (15 тис.) і Румунії (бл. 2 тис.) були розміщені в спец. таборах. Вони безпосередньо підпорядковувались укр. командуванню, яке погоджувало свої дії з адміністрацією таборів країн перебування. У Польщі інтернованих спочатку утримували в різних таборах, однак впродовж 1921–22 зосередили у [Каліші](#) й [Щипйорно](#), звільнивши в першу чергу табори Петроков (нині м. Пьотрков-Трибунальський) й [Пікуличі](#) (побл. м. Перемишль), згодом – [Вадовиці](#), [Александрув Куявський](#), [Ланцут](#), [Стшалків](#). 1923 чисельність табірників у Каліші й Щипйорно скоротилася до 6-ти тис. осіб: дехто отримав роботу поза межами таборів, ін. вступили до польс. навч. закладів або виїхали на навч. до Чехо-Словаччини, частину репатрійовано в УСРР. Незважаючи на значні труднощі, укр. вояки розгорнули у таборах активну культ.-осв. діяльність, налагодити яку їм допомагали місц. влада, міжнар. благодійні організації, укр. діаспора. Діяли школи, гімназії, Укр. нар. університет, хоріві, театр., мистец., літ. і спорт. гуртки, виходило понад 100 період. та неперіод. рукопис. і друк. видань. Значну увагу інтерновані приділяли підтриманню боєздатності військ. частин (не припиняли військ. муштри, створили військ. факультет при Укр. нар. університеті), функціонували школи адм. і штаб. старшин, жандармерії, Юнац. військ. школа, курси для піхоти, саперів, гарматників, кіннотників, зв'язківців тощо. У Румунії інтернованих укр. військовиків розмістили в таборах міст Брашов, Феґераш, Орадя-Маре (нині м. Орадя) і Джурджу. Їх навчали правилам військ. шикуння, старшинам читали лекції з військ. дисциплін, діяли школи грамоти, курси іноз. мов, культ.-осв. товариства «Просвіта» й «Громада», які мали хоріві, драм., маляр., спорт. та ін. секції, виходили часописи «За ґратами» (Брашов) і «Український таборовий вісник» (Феґераш). Деяким старшинам надано можливість навчатися у Вищій військ. школі в Бухаресті, румун. освіт. школі у м. Пітешті, на курсах пілотажу. В таборах здійснювали укр. судочинство. Румун. влада залучала інтернованих до позатаборової праці, особливо у с. госп-ві, на цукроварнях і ф-ках. Ними опікувалася дипломат. місія уряду УНР на еміграції. У Румунії режим інтернування скасовано 1923, в Польщі – 1924. Більшість колиш. укр. вояків з цих

таборів осіла на тер. країн інтернування, інші емігрували переважно до Чехо-Словаччини та держав Зх. Європи, Пн. і Пд. Америки, Австралії або повернулися до УСРР.

Військ. частини УГА (понад 4 тис. осіб), що після поразки ЗУНР у війні з Польщею 1918–19 залишили укр. тер., внаслідок затримання та роззброєння у Чехо-Словаччині розміщено в спец. таборах *Німецьке Яблонне* та *Ліберець*, а згодом переведено до [Йозефова](#). В таборах для інтернованих перебували також втікачі з польс. полону, біженці з Галичини та військовополонені українці з італ. табору в м. Кассіно. Заг. число українців у чехо-словац. таборах становило понад 6 тис. осіб, хоча їхня кількість безперервно змінювалася через виїзд на навч., працю, повернення на батьківщину. Становище інтернованих укр. вояків майже не відрізнялося від статусу чехо-словац. військовиків. Хоча укр. військ. частини переоформлено (за чехо-словац. військ. зразком) з курінної системи на полкову, вони підпорядковувались своєму командуванню. Натомість таборова адміністрація мала подвійне підпорядкування – як укр. урядові ЗУНР з центром у Відні й дипломат. представництву ЗУНР у Празі, так і чехо-словац. Мін-ву нар. оборони та місц. комендантові. У таборах підтримували військ. дисципліну, проводили вишкіл у воєн. справі, діяли різноманітні військ. курси, старшин. школи. Для покращення свого матеріал. становища укр. вояки час від часу відбували на заробітки. Наприкінці 1922 діяло 69 робітн. відділів чисельністю понад 4 тис. осіб. У таборах працювали б-ки, читальні, учител. семінари, стрілец. університет, різноманітні курси: грамоти, гімназіал. й семінар., з підготовки до вступу у ВНЗи, торг., кооп., поштово-телегр., с.-г., ремісничі. Багато колиш. вояків стали студентами ВШ у Празі, Брно, Подєбрадах, Пршібрамі (нині усі – Чехія), Братиславі, дехто виїхав на навч. до Відня, Загреба та ін. європ. міст. Загалом 1920–22 на студії виїхало 507 інтернованих. Досить плідною була видавн. діяльність. У Німецькім Яблонні виходили друком щотижнева г. «Голос табору», двотижневик «Український стрілець»; у Ліберці, а згодом у Йозефові – «Український скиталець». Функціонували театр ім. В. Винниченка, драм. гуртки, хори, оркестри, січові та сокіл. організації, спорт. клуби і секції, діяли громад. організації – «Гурток підстаршин», «Союз українок», Група укр. нац. молоді, товариство «Самопоміч» тощо. Інтернованих підтримували матеріально міжнар. благодійні та укр. емігрант. організації, уряд ЗУНР. У свою чергу вони самі збирали кошти для галиц. фондів «Рідного краю», «Просвіти», відправляли пожертви військовополоненим-галичанам у польс. таборах, голодуючим українцям Наддніпрянщини (див. [Голод 1921–23](#)) тощо. Підписання договору з Польщею спонукало уряд Чехо-Словаччини 1924 ліквідувати режим інтернування вояків УГА.

Рекомендована література

1. Наріжний С. Українська еміграція: Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. Прага, 1942;

2. Z. Karpus. Jeńcy i internowani rosyjscy i ukraińscy na terenie Polski w latach 1918–1924: Z dziejów militarno-politycznych wojny polsko-radzieckiej. Toruń, 1991;
3. Срібняк І. Обеззброєна, але нескорена. Інтернована армія УНР у таборах Польщі й Румунії (1921–1924 рр.). К.; Філядельфія, 1997;
4. Павленко М. І. Українські військовополонені й інтерновані у таборах Польщі, Чехословаччини та Румунії: ставлення влади і умови перебування (1919–1924 рр.). К., 1999;
5. Срібняк І. Українці на чужині. Полонені та інтерновані вояки-українці в країнах Центральної та Південно-Східної Європи: становище, організація, культурно-просвітницька діяльність (1919–1924 рр.). К., 2000.

Бібліографічний опис:

Інтерновані українські військові формування / М. І. Павленко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-12417>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).